

2020

Naar een inclusief Overijssel

zorg belang
Overijssel

provincie
Overijssel

geluk academie

Stimuland

Inhoud

1. Inleiding	Pagina 2
1.1 Aanleiding	
1.2 Onderzoek	
1.3 Methode	
1.4 Vragenlijsten en interviews	
2. Inventarisatie van wat we al weten	Pagina 3
2.1 Literatuuronderzoek wat is inclusie	
2.2 Literatuuronderzoek wat is inclusief beleid	
2.3 Literatuuronderzoek urgentie inclusie	
2.4 Literatuuronderzoek inclusie agenda's gemeenten Overijssel	
2.5 Conclusie literatuuronderzoek	
2.6 Inventarisatie tools	
3. Digitale vragenlijsten	Pagina 8
3.1 Is inclusie een (beleid)thema dat leeft?	
3.2 Zijn er plannen opgesteld?	
3.3 Zijn doelgroepen of ervaringsdeskundigen betrokken?	
3.4 Wat gaat er goed en wat kan beter in uw gemeente?	
3.5 Wat kan u verder helpen bij het ontwikkelen van inclusief beleid?	
4. Interviews	Pagina 10
4.1 Inventarisatie van behoeften	
4.1.1 Stimulerende en remmende factoren	
4.2 De adviesraden	
4.2.1 Stimulerende en remmende factoren	
4.3 Inspirerende voorbeelden	
5. Tot Slot	Pagina 14
5.1 Aanbevelingen samengevat	

1. Inleiding

Iedereen telt mee; op alle leefgebieden en onder dezelfde voorwaarden. In de provincie, de stad en het dorp kan iedereen tot zijn recht komen. Op school, op het werk, op straat, in de zorg, in de sport of waar dan ook. Dat is het principe van de inclusieve samenleving.

In 2006 hebben de Verenigde Naties het verdrag Handicap gesloten. Hierin staat welke

rechten mensen met een beperking hebben. Volgens het VN-verdrag moeten mensen met een beperking net zo goed deel uit kunnen maken van de samenleving als mensen zonder beperking. Bovendien hebben mensen met een beperking het recht om beslissingen te nemen over hun eigen leven.

Nederland heeft het VN-verdrag in de zomer van 2016 bekrachtigd. Dit betekent dat de Nederlandse gemeenten hun uiterste best moeten doen om ervoor te zorgen dat alle mensen met een kwetsbare positie dezelfde kansen en

mogelijkheden hebben als ieder ander.. Inclusie is echter een breder onderwerp dan het mee kunnen doen

van mensen met een beperking. Inclusie gaat over het meetellen van alle mensen ondanks verschillen in gender, culturele achtergrond, religie, sociale positie, seksuele voorkeur enz.

1.1 Aanleiding

Eind 2019 blijkt uit onderzoek van de gezamenlijke gemeentelijke rekenkamers dat slechts een kwart van de gemeenten in Nederland een plan heeft om de deelname van inwoners met een beperking te bevorderen.

Uit een inventarisatie in 2019 onder gemeenten in Overijssel wordt duidelijk dat diverse gemeenten het onderwerp wel op de agenda hebben staan en het op onderdelen proberen te integreren in het beleid maar dat nauwelijks sprake is van een expliciet, integraal plan.

1.2 Onderzoek

In opdracht van de provincie Overijssel hebben de Geluksacademie, Stimuland en Zorgbelang Overijssel een onderzoek uitgevoerd onder inwoners, gemeenten, adviesraden sociaal domein en maatschappelijke organisaties in Overijssel. Onderzocht is wat in de verschillende Overijsselse gemeenten al is ondernomen en wat er nog nodig is om de lokale inclusieve samenleving daadwerkelijk vorm te geven.

1.3 Methode

Het onderzoek is uitgevoerd door:

- * Een inventarisatie van wat we al weten: literatuuronderzoek en een inventarisatie van tools.
- * Een inventarisatie ontwikkelingen gemeenten Overijssel
- * Een inventarisatie maatschappelijke organisaties en ondernemers in Overijssel
- Sector-breed (wonen, zorg- en welzijn, kunst, sport, religie, vervoer, recreatie, ondernemen)
- Geografisch breed (Plaatselijk belangen, wijkraden, buurtverenigingen)
- Doelgroep-breed

Van begin oktober 2020 tot half december 2020 zijn vragenlijsten uitgezet onder alle gemeenten, alle adviesraden sociaal domein, inwoners en maatschappelijke organisaties en met een aantal van deze gemeenten, adviesraden en maatschappelijke organisaties zijn diepte-interviews gehouden.

1.4. Vragenlijsten en interviews

In totaal hebben 29 inwoners, 8 gemeenten en 6 adviesraden de digitale vragenlijst ingevuld. Vervolgens zijn 5 gemeenten, 2 adviesraden en 5 maatschappelijke organisaties geïnterviewd. Voor de diepte-interviews zijn gemeenten, adviesraden en maatschappelijke organisaties benaderd die de digitale vragenlijst niet hebben ingevuld. Dit om zoveel mogelijk input te krijgen van verschillende gemeenten, adviesraden en maatschappelijke organisaties. Dialogen zijn gevoerd met meer dan 50 verschillende deelnemers van de Inclusiecafés die in november en december 2020 digitaal hebben plaatsgevonden. Deze deelnemers zijn ervaringsdeskundigen, betrokken inwoners, belangenorganisaties en vertegenwoordigers van gemeenten.

2. Inventarisatie wat we al weten

2.1. Literatuuronderzoek wat is inclusie?

Inclusie kan vanuit twee kanten worden bekeken; vanuit het perspectief van de persoon en vanuit het perspectief van de samenleving (Bolsenbroek en Van Houten, 2010).

Vanuit het perspectief van de persoon betekent inclusie dat je in alle aspecten van je leven gelijkwaardig kunt meedoen in de samenleving en je hebt dezelfde rechten en je vervult waardevolle sociale rollen in de samenleving. Indien nodig krijg je daarbij ondersteuning.

Vanuit het perspectief van de samenleving betekent inclusie: gezamenlijk bouwen aan een samenleving van en voor iedereen. Een samenleving waarin iedereen welkom is en gelijkwaardig kan meedoen met anderen op alle terreinen van het leven. Maakt niet uit wat verschillen zijn en achtergrond is. Mensen trekken gezamenlijk op en iedereen leert van jongs af aan omgaan met verschillen.

2.2. Literatuuronderzoek wat is inclusief beleid?

Bij inclusief beleid staat niet zozeer de participatieambitie van de individuele burger, maar de toegankelijkheid van algemene voorzieningen centraal. (ieder-in)

Movisie heeft zes richtlijnen beschreven voor gemeenten om inclusief beleid te maken.

1. Inclusie als onderdeel van de transitie
2. Algemeen waar mogelijk, specifiek waar nodig
3. Maak inclusief beleid dat rekening houdt met alle uitsluitingsgronden
4. Werk samen met verschillende groepen burgers
5. Besteed aandacht aan invalshoek gemeente en burger
6. Kijk door een 'inclusiebril' naar de lokale samenleving

Inclusie beleid kan niet zonder een integrale aanpak. Inclusie gaat over alle terreinen van het leven. Integrale samenwerking tussen verschillende disciplines en goede samenwerking van besluitvorming tot uitvoering (agenda 22).

2.3. Literatuuronderzoek urgentie inclusie

De urgentie van een inclusieve samenleving wordt goed beschreven in *Naar een inclusieve samenleving In ons land, niemand aan de kant, Brede maatschappelijke heroverweging Datum 20 april 2020*, Rijksoverheid. Daar staat het volgende:

“De samenleving is aan grote veranderingen onderhevig, o.a. door technologische ontwikkelingen, zoals digitalisering en robotisering, en economische ontwikkelingen, zoals globalisering en flexibilisering van de arbeidsmarkt. Deze ontwikkelingen raken vooral kwetsbare groepen als laagopgeleiden en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. Maar ook andere groepen blijven achter. Vooral mensen met een arbeidsbeperking, mensen met (psychische) gezondheidsproblemen, langdurig werklozen en mensen die in armoede verkeren participeren minder. Dit heeft gevolgen voor hun inkomenszekerheid en werkzekerheid. Het gebrek aan participatie heeft ook een negatief effect op de gezondheid van mensen. Gebrek aan maatschappelijk perspectief vergroot risico's op het veroorzaken van overlast en het belanden in de criminaliteit c.q. maken het lastiger om hieruit te ontsnappen. Uitsluiting van mensen kan bovendien de maatschappelijke samenhang negatief beïnvloeden.

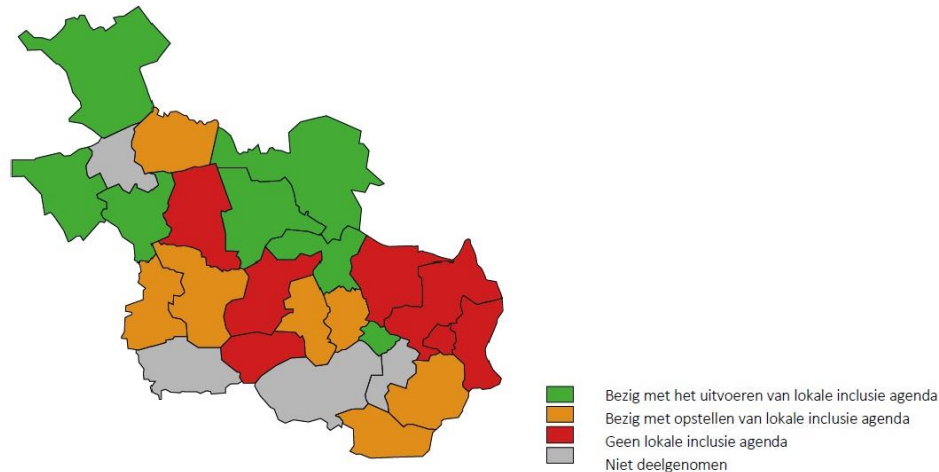
Voor de toekomst zijn er positieve en negatieve ontwikkelingen te onderscheiden. Positief is dat het gemiddelde opleidingsniveau zal blijven stijgen. Echter, dat zal niet voor iedereen zo zijn; er blijft een groep personen over met een laag opleidingsniveau. Negatief is de flexibilisering van de arbeidsmarkt, die de meest kwetsbare groepen (zoals laagopgeleiden, niet-westerse migranten en mensen met een arbeidsbeperking) meer dan gemiddeld in hun bestaanszekerheid raakt. Zij worden het meest blootgesteld aan inkomens- en werkonzekerheid en de complexiteit die daarbij hoort (zoals het verrekenen van toeslagen, aanvragen van een uitkering etc.). Tegelijkertijd zien we dat de dienstverlening steeds meer op afstand is komen te staan. Menselijk contact is in hoge mate vervangen door formulieren en digitaal contact. Dit kan het vertrouwen in de overheid schaden. Overigens is flexibilisering voor een belangrijk deel door 'beleid' veroorzaakt en is dus ook met beleid tegen te gaan. Men zou dus kunnen concluderen dat de samenleving als geheel over de breedte in meerdere opzichten 'rijker' is geworden, maar dat het ook zo is dat vraagstukken rond 'inclusie' en 'uitsluiting' steeds manifester zijn geworden.

De kans ongelijkheid wordt in Nederland steeds groter in plaats van kleiner. Dat blijkt uit een aantal recente rapporten van het CPB

1. In het rapport CPB 'Ongelijkheid van het jonge kind' staat dat kinderen van ouders met een laag inkomen of opleidingsniveau al voor de basisschool beginnen met een achterstand, die ze daarna in hun schoolloopbaan niet meer inhalen.
2. In het SCP-rapport *Maatwerk in meedoen* wordt aangetoond dat mensen met een verstandelijke beperking het inderdaad moeilijker hebben en dat hulp en ondersteuning daarbij nodig is. Mensen met een verstandelijke beperking zijn minder tevreden met het leven, vaker eenzaam en doen minder mee in de samenleving. Het CPB adviseert een integrale aanpak.
3. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) concludeert in 'Sociaal domein op koers' dat de deelname van mensen met een beperking aan de samenleving niet is toegenomen, er zijn nog steeds knelpunten in de jeugdzorg en de kansen op werk voor mensen met een arbeidsbeperking zijn nauwelijks verbeterd. Een aantal kwetsbare groepen lijken in het huidige beleid aan het kortste eind te trekken. Lichte hulpvragen krijgen voorrang omdat deze goedkoper zijn op te lossen. De hulp aan specifieke kwetsbare groepen lukt niet goed. In de decentrale aanpak worst ook meer van mensen zelf verwacht: eigen kracht, zelfredzaamheid en meer voor elkaar zorgen. Het onderzoek laat zien dat de verwachtingen van het Rijk en de ervaringen van de praktijk niet overeenkomen. Juist mensen die hulp vragen kunnen het niet altijd zelf. Zij vinden het vaak moeilijk om anderen uit hun omgeving om hulp te vragen of er is niemand om hen te helpen.

2.4 Literatuuronderzoek inclusieagenda's gemeenten Overijssel

De Rekenkamercommissie concludeert in 2019 in een landelijk onderzoek dat hoewel nog maar weinig gemeenten inclusiebeleid hebben en het in het beleid sociaal domein beperkt aandacht krijgt, gemeenten zich wel in de gewenste richting bewegen. Dit beeld toont zich ook in Overijssel.

Bron: (Arcon, Mee IJsseloevers, Zorgbelang Overijssel, 2018)

Overijsselse onderzoeken (zie bronnen¹) bieden inzicht in behoeften bij gemeenten bij het opstellen van een inclusieagenda. Wat is nodig voor een integrale aanpak van inclusie binnen afdelingen, in beleidsplannen, bij de gemeenteraad en de samenleving in de volle breedte?

Kort samengevat is nodig:

- Urgentiebesef binnen alle beleidsvelden
- Heldere, uitvoerbare ambities en duidelijke (politieke) keuzes in belangenafwegingen binnen beleidsvelden. Denk bijvoorbeeld aan smalle straten in een historische kern versus fysieke toegankelijkheid.
- Gestroomlijnd contact met (vertegenwoordigers van) de doelgroep (ervaringsdeskundigen, adviesraden)
- Tijd en financiële middelen
- Uitbreiding van focus fysiek naar de niet-fysieke kant
- Monitoringsinstrumenten
- Open mindset bij beleidsvelden buiten het sociaal domein. Binnen het sociaal domein lijkt er natuurlijke aandacht te zijn voor de doelgroep, daarbuiten minder
- Uitbreiding van de interne focus naar de samenleving onder andere door het stimuleren van bedrijven en instellingen om tot inclusief beleid te komen

¹Bronnen:

Uitvoering VN-verdrag Handicap in Oost-Nederland

Rapportage QuickScan 'Kan iedereen meedoen in Overijssel', maart 2018

Beleidsscan VN-verdrag Handicap (Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK))

2.5. Conclusie literatuuronderzoek

Gemeenten in Overijssel werken verschillend aan inclusie. Soms met, soms zonder inclusieagenda. Gemeenten zonder inclusieagenda geven aan de meeste belemmeringen tegen te komen. Logisch, want zo'n plan geeft richting aan integrale (politieke) keuzes en inzet van geld en middelen. Zonder een plan blijven maatregelen ad hoc en min of meer willekeurig. Een voorbeeld is de inrichting van de openbare ruimte, waar inclusieve keuzes vaak pas in de uitvoeringsfase in beeld komen. Ze leiden dan gemakkelijk tot discussies tussen ambtenaren uit het ruimtelijk- en het sociaal domein. Het inclusievraagstuk vanaf het begin bij een inrichtingsplan betrekken is beter.

De uitkomsten van de Overijsselse onderzoeken laten zien dat er bij gemeenten behoefte is aan een integrale aanpak en een heldere koers op strategisch- en beleidsniveau, gemaakt in samenspraak met de doelgroep. Met het vastleggen van zo'n koers in een inclusieagenda zal ook de inzet van (financiële) middelen geborgd zijn. Integraliteit zorgt verder dat werk-met-werk maken mogelijk is, zowel intern als extern met bedrijven en instellingen.

Legt een gemeente al deze zaken vast in een inclusieagenda, dan loopt de uitvoering gemakkelijker.

Een inclusieagenda hebben is echter niet voldoende. Om inclusief te denken en te doen is organisatie breed een andere mindset nodig. Dat gaat verder dan een opdracht, maar haakt in op cultuur.

2.6. Inventarisatie tools

tool	Organisatie	Waar te vinden
Kennis delen Overijssel		
Samen voor elkaar	Provincie Overijssel 4-D	https://www.samenvoorelkaar.nl/
Inclusiecafe's	Zorg belang Geluksacademie	www.zorgbelang.nl
VN ambassadeurs	Coalitie voorinclusie	https://coalitievoorinclusie.nl/coalitie-voor-inclusie/vn-ambassadeurs-zet-je-actief-in-of-ga-aan-de-slag-met-ambassadeurs/
Tijdig signaleren en mogelijk maken	MEE samen	https://www.meevoormij.nl/tijdig-signaleren/
Participatie en zelfredzaamheid / vluchtelingen en migratie	Rijnbrinkgroep	https://www.overijsselsebibliotheken.nl/provinciale-programmalijnen/participatie-en-zelfredzaamheid/vluchtelingen-integratie
Meten en monitoren inclusie		
VNG monitor	VNG, Movisie	https://vng.nl/nieuws/nu-beschikbaar-de-monitor-vn-verdrag-handicap
Quick scan Inclusionlab	Inclusionlab	https://www.inclusionlab.nl/aan-de-slag/
QuickScan sociale inclusie	Zorgbelang Overijssel, MEE-samen en Arcon	www.geluksacademie.org
Leeftereinenbloem Sociale inclusie	Arcon/ Zorgbelang Overijssel	www.geluksacademie.org
Maken inclusieagenda		
Handreiking Lokale inclusieagenda	VNG	https://vng.nl/artikelen/handreiking-lokale-inclusie-agenda
VN-receptenmap	Zorgbelang Inclusief, Opaal, Coalitie voor inclusie, LFB	https://www.zorgbelanginclusief.nl/media/796759/Flyer-VN-receptenkaarten_LR.pdf
Inclusie routekaart	Inclusionlab	https://www.inclusionlab.nl/publicaties/

Een sterke start	Alliantie VN verdrag, VNG, Prisma	https://nietsoveronzonderons.nl/kennisplein/lokaal-aan-de-slag/
Advieswijzer Lokale Inclusie Agenda	Koepel voor Adviesraden Sociaal Domein	https://www.koepeladviesradensociaaldomein.nl/publicaties/advieswijzers/advieswijzer-lokale-inclusie-agenda
Ervaringsdeskundigheid en inclusie		
VN ambassadeurs	Coalitie voor inclusie	https://coalitievoorinclusie.nl/coalitie-voor-inclusie/vn-ambassadeurs-zet-je-actief-in-of-ga-aan-de-slag-met-ambassadeurs/
Sterkplaats Twente (VG)	LFB	https://lfb.nu/twente/
Niets over ons zonder ons	Alliantie/leder-in	https://nietsoveronzonderons.nl/
Kwartetspelpraat met mij	Prisma, Abri en Movisie	https://www.movisie.nl/sites/default/files/bestanden/praat-met-mij/pdf/kwartet-praat-met-mij.pdf
GGZ beraad	GGZ Beraad	https://ggzberaad.nl/
inspiratiebundel	VNG en Movisie	https://www.movisie.nl/publicatie/inspiratiebundel-organiseer-ervaringsdeskundigheid
Ervaringsdeskundigen inzet MEE	MEE-samen	https://www.meevoormij.nl/ervaringsdeskundigheid/ https://www.meevoormij.nl/over-mee/inzet-ervaringsdeskundigen/
Inspiratie kennis en inspiratie		
Inclusief ontwerpen		https://inclusie.gebruikercentraal.nl/over-de-toolkit-inclusie/wat-levert-het-op/
Kennisplein inclusie	Kennisplein gehandicaptensector	https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/inclusie
Inclusie bevorderen statushouders	Movisie	https://gemeenten.movisie.nl/doel/inclusie-bevorderen/beleid/vluchtelingen
Kennisbundel sociale inclusie	Vilans	https://www.vilans.nl/artikelen/5-manieren-om-inclusie-te-bevorderen
Informatie verzamelpunt inclusie	Coalitie voorInclusie	https://coalitievoorinclusie.nl/informatie-over-inclusie/informatieverzamelpunt/
Spel: Samen anders	Movisie	https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Diversiteitsspel-Samen-Anders%20%5BMOV-3277195-1.0%5D.pdf
Kennis over inclusie en diversiteit	Movisie	https://www.movisie.nl/inclusie-diversiteit

Leren van goede voorbeelden elders en delen van kennis leveren een zinvolle inbreng.

3. Digitale vragenlijsten

Uit de antwoorden op de vragenlijsten komt naar voren dat het begrip Inclusie niet voor iedereen hetzelfde is.

Ziet de één een inclusieve samenleving als samenleving waarin de toegankelijkheid voor mensen met een beperking is vergroot, de ander denkt aan een samenleving waarin iedereen ongeacht (culturele) achtergrond, mogelijkheden, geslacht, geardeerdheid, beperking of geloofsovertuiging meedoet. Het begrip inclusieve samenleving geen één duidend begrip.

3.1 Is inclusie een (beleid)thema dat leeft?

Waar de adviesraden sociaal domein aangeven dat 50% van de gemeenten goed bezig is met het thema inclusie en 50 % volop in ontwikkeling is, zijn de gemeenten iets minder positief. 63 % van de gemeenten geeft aan goed bezig te zijn, 12 % zegt volop in ontwikkeling te zijn en 25 % geeft aan dat het ontwikkelen van beleid en uitvoering langzaam gaat.

Dezelfde vraag is ook aan inwoners en belangenorganisaties gesteld. Hierop geeft meer dan 65 % aan niets, weinig of een beetje te merken van het thema Inclusie. 7% zegt dat het vooral beleid is en 27 % zegt dat er veel in ontwikkeling is of wordt georganiseerd.

Van deze ondervraagde inwoners en belangenorganisaties zegt 55 % betrokken te zijn bij het thema inclusie en 45% geeft aan niet of nauwelijks betrokken te zijn.

3.2. Zijn er plannen opgesteld?

	Inclusie is onderdeel van diverse beleidsstukken	Er is een inclusie agenda/ plan	Inclusie agenda is nog in ontwikkeling	Er is geen aandacht voor Inclusie/ heb geen idee
Gemeenten	50%	25 %	25%	
Adviesraden		67%	33%	
Inwoners	11%	42%	26%	21%

3.3 Zijn doelgroepen of ervaringsdeskundigen betrokken?

	Ja	Nee	Te weinig
Gemeenten	50%		50%
Adviesraden	100%		
Inwoners	55%	34%	11%

3.4 Wat gaat er goed en wat kan er beter in uw gemeente?

Deze vraag is aan inwoners anders gesteld dan aan adviesraden en gemeenten. Aan Inwoners is gevraagd wat er goed gaat binnen de gemeente en wat er beter kan. Gemeenten en adviesraden is gevraagd wat hen kan helpen om inclusief beleid (verder) te ontwikkelen.

Inwoners

	Gaat goed		Kan beter
Bewustwording	11%	Bewustwording	14%
(Ouderen)zorg	7%	Betrekken van ervaringsdeskundigen, inwoners	3%
Praktische ondersteuning	14%	Praktische ondersteuning	14%
Voldoende aanbod /activiteiten	21%	Aanbod van activiteiten	14%
(Fysieke) toegankelijkheid	7%	(Fysieke) toegankelijkheid	11%
Samenwerking	3%	Plannen uitvoeren	11%
Het staat op de agenda	11%	Niet bezuinigen	7%
Weinig gaat goed	26%	Geen mening	26%

3.5 Wat kan u verder helpen bij het ontwikkelen van inclusief beleid?

11 % van de gemeenten vindt het lastig om deze vraag te beantwoorden. 11 % geeft aan behoefte te hebben aan het delen van kennis en leren van anderen, 7% geeft aan meer menskracht nodig te hebben en 7 % geeft aan dat een tekort aan financiën de ontwikkeling en of uitvoering van beleid belemmert.

Adviesraden hebben behoeften aan het betrekken van ervaringsdeskundigen, het delen van kennis, samenwerking met en binnen het fysieke en sociale domein, een inclusie-ambtenaar als aanjager.

Wat opvalt is dat door inwoners en adviesraden in de digitale vragenlijsten is aangegeven dat er behoefte is aan het betrekken van ervaringsdeskundigen en overige inwoners. Gemeenten geven in de beantwoording deze behoefte niet aan.

4. Interviews

Met 5 gemeenten, 5 belangenorganisaties en 2 adviesraden zijn diepte-interviews gehouden. Deze interviews hadden ten doel om zicht te krijgen op wensen en behoeften ten aanzien van het ontwikkelen van inclusie-beleid en de uitvoering, en op de factoren die daartoe stimulerend of remmend zijn. De geïnterviewden zijn gemeenten, adviesraden en belangenorganisaties die de vragenlijst niet hebben ingevuld. Hierdoor is meer input verkregen en vanuit de gehele provincie zijn wensen en behoeften opgehaald.

4.1 Inventarisatie van behoeften:

Uit de diepte-interviews met gemeenten en belangenorganisaties kwamen de volgende behoeften en punten voor verdere ontwikkeling naar boven:

- Goede samenwerking met verschillende partners – lokale overheid, belangenorganisatie, maatschappelijke partners
- Het delen met- en leren van andere gemeenten (bijvoorbeeld via bestaand regionaal overleg) van zowel good als bad practices.
- Samenwerking op regionaal niveau en provinciaal niveau
- Expertise delen ook als belangenorganisaties, lokaal, regionaal, provinciaal
- Investing in bewustwording en beeldvorming
- Bestuurlijke urgentie. Bevlogen wethouders en/of aparte portefeuille
- Ruimte voor communicatie en promotie, evenementen (nu beperkt door COVID-19)
- Snellere doorlooptijd subsidietrajecten
- Continuïteit in provinciale beleidskoers
- Continuïteit in provinciale contactpersonen
- Geld. Ook om andere partijen mee te krijgen. Voorbeeld: subsidiepot voor ondernemers die een pand toegankelijk maken. Geld helpt om continuïteit te houden, handelingsperspectief voor partijen die ermee aan de slag moeten, bijvoorbeeld Dorpshuizen
- Stevige lokale procestrekkers
- Een 'wij-gevoel' in lokale kernen van een gemeente
- Menskracht
- Landelijke lobby voor gemeente- en regio-overstijgende zaken, bijvoorbeeld het juridisch verankeren van toegankelijkheid, zodat het als verplichting kan worden meegegeven bij woningbouw, evenementen, inrichting openbare ruimte
- Integrale aanpak van het thema inclusie binnen andere beleidsterreinen. Werk met werk maken, meeliften op andere vraagstukken en budgetten. Binnen een overheidsorganisatie, maar ook binnen een dorp (in stand houden/opzetten van voorzieningen).

Aanknopingspunten voor activiteiten op provinciaal niveau zijn het bieden van continuïteit (in beleid en in contactpersonen), een landelijke lobby voor regio-overstijgende zaken/regelgeving, menskracht en geld, bestuurlijke urgentie en snellere subsidietrajecten.

4.1.1. Stimulerende en remmende factoren:

Door de geïnterviewden zijn factoren benoemd die van invloed zijn op de ontwikkeling van een inclusie-agenda.

Stimulerende factoren:

- Inzetten van ervaringsdeskundigen
- Betrekken van inwoners
- Samenwerken met verschillende partijen in de gemeente
- Interdisciplinair werken
- Kleine scholen laten meeliften met grote scholen
- Intern draagvlak binnen de gemeente als organisatie
- Het delen van kennis in de regio
- Bundelen van krachten bij aanvragen subsidie
- Liever minder goed doen dan als maar een beetje doen

Remmende factoren:

- Tekort aan menskracht
- Tijdgebrek
- Geen financiële middelen
- Twijfel aan deskundigheid van ervaringsdeskundigen, inwoners en vrijwilligers
- Ad hoc beleid: Inclusie is een veelomvattend onderwerp: waar ligt de focus?
- Geen prioritering van kansen
- Alles zelf willen doen
- Ingewikkelde wet- en regelgeving
- Corona

4.2 De adviesraden.

Uit de interviews met de adviesraden sociaal domein blijkt het volgende.

Inclusie richt zich met name op mensen met een beperking (fysiek, verstandelijk, psychisch, psychiatrisch).

Waar de ene adviesraad vooral reactief reageert op (voorgenomen) gemeentelijk beleid en zijn afstemming, kennis en input haalt bij de landelijke koepel voor adviesraden, is een andere adviesraad zelf actief met een thema werkgroep Inclusie en werkt daarbij samen met verschillende lokale partners om aandacht te vragen voor mensen met een beperking. (toegankelijkheid, voorzieningen en meedoen)

Adviesraden worden bemenst door vrijwilligers en variëren in grootte, structuur en werkwijze.

Conclusie: afhankelijk van de positie van de adviesraden en de ondersteuning die deze raden wel of niet krijgen is de visie en betrokkenheid sterk verschillend

Adviesraden sociaal domein hebben de volgende behoeften met betrekking tot de inclusie-agenda:

- Betrokkenheid van mensen uit de doelgroep om kennis te delen, knelpunten zichtbaar te maken en mee te denken in gevraagd en ongevraagd advies gemeentelijk beleid.
- Aanjagers, mensen uit de doelgroep op essentiële functies (alleen al door voorbeeld te zijn, maar ook door steeds weer aandacht te vragen voor mensen met een beperking)

- Tijd (mensen vrijwilligers)
- Tijd nemen: er zijn nu acties uitgezet die op termijn pas geogst kunnen worden.
- Menskracht/netwerken
- Geld om beleid en uitvoering aan te jagen en door anderen uit te voeren

4.2.1 Stimulerende en remmende factoren:

Door de geïnterviewden zijn factoren benoemd die van invloed zijn op de ontwikkeling van een inclusie agenda.

Stimulerende factoren:

- Betrokkenheid van ervaringsdeskundigen en overige inwoners
- Korte lijnen met de gemeente, waaronder het college van B&W
- Integrale samenwerking
- Ervaringsdeskundigen op cruciale functies

Remmende factoren:

- Corona
- Onbekendheid thema
- Versnippering kennis
- Afhankelijkheid enthousiasme trekkers in plaats van borging beleid
- Tijd (inzet door vrijwilligers)
- Bezuinigingen in de gemeente op het sociale domein

Provinciaal: ondersteuning van adviesraden in het bijhouden en aanjagen van beleid en ontwikkelingen in het sociaal domein. Ondersteuning gericht op kennis van ontwikkelingen en beleid binnen het sociaal domein en het behartigen van inwonersperspectief.

4.3. Inspirerende voorbeelden

In de vragenlijsten en de interviews is gevraagd naar inspirerende voorbeelden. Voorbeelden waar anderen van kunnen leren. Voorbeelden waar men trots op is en die men met andere wil delen. Er zijn vele voorbeelden genoemd waar men trots op is. Voorbeelden die gaan over samenwerking, voorbeelden die betrekking hebben op toegankelijkheid en ontwikkelingen in het fysieke domein alsook voorbeelden gericht op bewustwording, bestuurlijke prioritering en het betrekken van inwoners van jong tot oud. Kortom veel om trots op te zijn en een grote bereidheid om te delen en te leren.

	Voorbeelden
Bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> • Fotowedstrijd: Als kinderen op de basisschool tijdens een project mensen met een beperking ontmoeten en zij kunnen ervaren wat belemmeringen zijn voor mensen met een beperking, vertellen ze daar thuis ook over. Zo bereiken we indirect ook de ouders die soms moeilijk te bereiken zijn. • Mensen met een beperking geven gastlessen over hoe het is om te leven met een beperking. Verenigingen en bedrijven kunnen dan vervolgens met ervaringsdeskundigen in gesprek. Waar loop je tegen aan?

	<ul style="list-style-type: none"> • Bewustwording komt in kleine stapjes, het mooie project van marketing Oost Zorgeloos Vechtdal.
Toegankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met ProRail bij inrichting station Olst/Wijhe • Herinrichting (verbreden) fietspaden • Een dagdeel met een wandeling door de stad met medewerking van ondernemers om te ervaren hoe toegankelijk de eigen woonomgeving is en welke verbeterpunten er zijn. • Toegankelijke en veilige schoolroutes • Aandacht voor digitale toegankelijkheid, ook van ondernemers • Dag van de witte stok. Waarbij mensen hebben ervaren hoe het is om slechtziend of blind te zijn. • Daarnaast zijn winkels bezocht en getoetst op toegankelijkheid en bejegening met behulp van een vragenlijst. De gemeente heeft deze vragenlijsten uitgewerkt en er is advies gegeven aan ondernemers. • Vast onderdeel van de procedure bouw aanvragen is dat het bouwbesluit (waarop gehandhaafd wordt) slechts minimeisen bevat voor toegankelijkheid. Wij wijzen er structureel op dat we het als gemeente belangrijk vinden dat er breder rekening gehouden wordt met de toegankelijkheidseisen. We kunnen dat helaas niet verplichten. We verwijzen voor advies door naar de gehandicaptenraad of de expert die we daarvoor in dienst hebben als gemeente. • Speeltuinen die inclusief toegankelijk zijn en sociaal veilig. • Rolstoelpad in Zwartsluis; een combinatie van fysiek en sociaal domein. • Sportakkoord: veilige en toegankelijke voorzieningen
Sport	<ul style="list-style-type: none"> • Het Sport en beweegplein; een samenwerking van gemeente, verenigingen en sporters. Impressie zie : https://www.youtube.com/watch?v=LKxoLqNOC_0 • De inzet van Fooruit en de Deventer Sportploeg • van gezamenlijke sportdag reguliere basisscholen samen met speciaal onderwijs in de Immehoeve (Ommen)
Ontmoeten	<ul style="list-style-type: none"> • In gesprek gaan met diverse doelgroepen waaronder laaggeletterden tijdens de week van de laaggeletterdheid. • Organiseren van all-inclusive cafés, zowel fysiek als digitaal • Wandelen met een wandelcoach met een andere achtergrond • Organiseren van inloopochtenden • Nieuwe inwoners/werknemers worden ingewijd door Kampenaren. Kan doelgroepgericht, vanuit persoonlijke interesses of hobby's, maar ook vanuit een beperking. • Ontmoetingsfestival • Zwerfafvalproject verenigde jongeren met ouderen. • Denk aan ons project met Jonge moeders en het initiatief Het Glazen huis waar hele diverse groepen aan meedoen. • De koffieochtend voor ouderen in de Kappen te Haaksbergen • Inclusieve evenementen organiseren
Bereiken	<ul style="list-style-type: none"> • Social media challenge voor vrijetijdsondernemers. Opbrengst: nadenken over welke taal je gebruikt, begrip voor onbewuste drempels in social media als communicatiekanaal. • Het project Voel je Goed richt zich op laaggeletterden. We zorgen ervoor dat alles in makkelijke taal wordt verteld en geschreven. Zo kan deze groep ook deelnemen aan activiteiten over gezondheid en kunnen zij voldoende aansluiting vinden ook al snappen ze de informatie niet zo snel. • Een aantal standaardbrieven binnen het sociale domein zijn door ervaringsdeskundigen van MEE getoetst op leesbaarheid voor iedereen. Zij hebben ook de site getoetst op toegankelijkheid.
Werk/scholing	<ul style="list-style-type: none"> • In de regio Zwolle is een structuur voor samenwerking opgezet. Waarin Gemeenten, Sociaalwijkteams, leerplichtambtenaar, onderwijsinstellingen (regulier onderwijs, speciaal onderwijs en ISK onderwijs) en Werkgevers samen werken aan een betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt. • Concept doorleercoach. Pilot niet alleen voor jongeren met een arbeidsbeperking maar ook met jonge stathouders (met ISK)
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Als gemeente een vast stramen om te komen tot besluiten. In het format is toegankelijkheid voor iedereen en gelijkwaardig gebruik opgenomen als criterium. Oftewel, bij ieder besluit moeten beleidsmedewerkers van alle afdelingen afvinken of beleid toegankelijk is voor iedereen en waarom. De toegankelijkheid moet dus ook gemotiveerd worden. Dit geldt voor alle afdelingen van de gemeente omdat toegankelijkheid voor het hele leven geldt.

- Onderzoek naar geluk in Kampen. Hoe staat het ervoor bij de inwoners, wat kan helpen om geluksfactor te verhogen?
- Inclusie is een thema geworden bij de omgevingsvisie. Inclusie wordt straks in de buurtsessies van de plaatselijke belangen meegenomen

5. Tot slot

Uit het onderzoek door middel van literatuuronderzoek en vragenlijsten, interviews en dialoog vallen een aantal zaken op die zowel door beleidsmakers, beleidadviseurs, belangenbehartigers als inwoners worden genoemd.

- Werken aan inclusie is nodig: mensen met beperkingen verkeren nog steeds in een achterstandspositie en worden onvoldoende betrokken bij de totstandkoming van beleid.
- Inclusie is een begrip dat geen éénduidend beeld oproept. Vaak wordt gedacht bij inclusie aan mensen met een beperking
- Bewustwording bij gemeenten, adviesraden, maatschappelijke organisaties en inwoners is een belangrijk aandachtspunt.
- Het maken van een inclusie-agenda is geen garantie voor een integrale aanpak
- De meeste inclusie-agenda's in Overijssel leiden weliswaar tot mooie initiatieven, maar die zijn nog altijd versnipperd.
- De overheid heeft een belangrijke verantwoordelijkheid bij het implementeren van het VN-verdrag, maar het is een opgave voor en verantwoordelijkheid van de hele samenleving,
- De inspraak van ervaringsdeskundigen is onmisbaar bij het vorm geven van de inclusieve samenleving en de sociale infrastructuur.
- Het maken van inclusief beleid zorgt voor beleid waar iedereen voordeel van heeft en zet in op bewustwording, preventie en integraliteit. Naast politieke prioritering is de samenwerking met de inwoners om te komen tot een inclusieve samenleving noodzaak.

Uit de vragenlijsten en gesprekken met gemeenten en adviesraden komt de wil om te komen tot inclusief beleid duidelijk naar voren. Maar door het ontbreken van tijd, geld en menskracht lijkt het komen tot inclusief beleid in de praktijk geen politiek prioriteit te hebben.

5.1 Aanbevelingen samengevat:

- Stimuleer (lokale/regionale) politieke prioritering
- Zet in op bewustwording bij beleidsmakers, uitvoerders en inwoners
- Stimuleer gemeenten in te zetten op een stevige sociale infrastructuur met inzet op preventie en integraliteit
- Stimuleer het kennis delen en leren van elkaar
- Stimuleer het betrekken van inwoners, ervaringsdeskundigen, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij de totstandkoming van integraal inclusief (personeel) beleid
- Start bij waar de energie is om werk te maken van inclusie (dat kan een ambtenaar zijn, gemeenteraad, een adviesraad of de samenleving zelf)
- Benut bestaande tools die er zijn beter. Denk aan samen voor elkaar, VNG-monitor, de VN-ambassadeurs en inclusiecafé

Vorm te geven door:

- Een kennisinfrastructuur op te zetten met behulp van thematafels
- Podium te geven aan goede initiatieven. Bijvoorbeeld door een roadshow of het organiseren van werkbezoeken voor en door gemeenten.

- Onderzoek de impact en (financiële) effecten van inclusief beleid als startpunt van het bespreekbaar maken verdienmodel van goed inclusief (personeel)beleid.
- Samenwerking met en tussen gemeenten en partners structureel te faciliteren.
- Sterke belangenbehartiging te faciliteren.
- Een bewustwordingscampagne op te zetten met oog voor de stad als ook voor het platteland.
- Actief te ondersteunen bij het structureel betrekken van inwoners bij het vormgeven van provinciaal en lokaal beleid.
- Door werk-met-werk te maken.
- Vanuit de Human Capital agenda bedrijven te stimuleren met regelingen om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.
- Versterken inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij het geven input.
- Zet verschillende branches met elkaar om tafel om werk te maken van inclusie.
- In te zetten op innovatieve versterking van de sociale infrastructuur bij de toekenning van subsidies Sociale Kwaliteit waarbij preventie en integraal werken op de voorgrond staan én
- Door provinciaal beleid preventief én integraal vorm te geven.

Colofon

Dit is een uitgave van Zorgbelang Overijssel, de Geluksacademie en Stimuland
December 2020

Samenstelling

Ruth Deddens (Geluksacademie)
Irene van Oenen (Projectmanager Stimuland)
Dineke Diender (Zorgbelang Overijssel)
Johan Feenstra (directeur Zorgbelang)

Meer informatie

E-mail: info@zorgbelang-overijssel.nl
Website: www.zorgbelang-overijssel.nl
www.geluksacademie.org
www.stimuland.nl

Begeleid door platform 'inclusie':

Zorgbelang Overijssel
Stimuland
Coalitie voor Inclusie
Geluksacademie